

AHMAD DONISHNING PEDAGOGIK QARASHLARINING TAHLILIIY AHAMIYATI*Raxmonova Shahnoza Raxmatjonovna**Osiyo xalqaro universiteti magistri*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari tahlil qilinib, uning ta'lim tizimiga qo'shgan hissasi ko'rib chiqiladi. Muallifning fikrlari ilmiy va tahliliy nuqtayi nazardan o'rganilib, ularning bugungi kundagi dolzarbligi yoritiladi. Shuningdek, Donishning pedagogik merosi hamda uning zamonaviy ta'lim jarayonlariga ta'siri o'rganiladi. Ahmad Donish – XIX asrning buyuk mutafakkiri, faylasufi va pedagogi bo'lib, uning pedagogik qarashlari zamonaviy ta'lim tizimida ham dolzarb ahamiyatga ega. Ushbu maqolada Ahmad Donishning ta'lim va tarbiyaga oid qarashlari, ularning o'z davri va zamonaviy pedagogikada tutgan o'rni tahliliy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. Maqolada shuningdek, uning g'oyalarining bugungi ta'lim tizimiga tatbiqi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Ahmad Donish, pedagogik qarashlar, ta'lim islohoti, ma'rifatparvarlik, tarbiya, zamonaviy ta'lim.

Kirish: Ahmad Donish Markaziy Osiyo tarixida o'zining falsafiy, ilmiy va pedagogik qarashlari bilan muhim o'rin tutgan olimlardan biridir. Uning pedagogik qarashlari o'z davrining ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu qarashlar hozirgi zamon ta'limi uchun ham dolzarb ahamiyatga ega. Ahmad Donishning ilmiy merosi, ayniqsa, uning ta'limga oid fikrlari bugungi pedagogika nazariyasi va amaliyoti bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu maqolada Donishning pedagogik qarashlari tahlil qilinib, ularning ahamiyati va bugungi ta'lim tizimiga ta'siri yoritiladi. Ahmad Donish (1827–1897) – XIX asrning buyuk mutafakkiri, faylasufi va pedagogi bo'lib, uning ilmiy merosi va pedagogik qarashlari o'z davri va keyingi avlodlar uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan. Uning ta'lim va tarbiyaga oid fikrlari nafaqat o'z davri, balki zamonaviy ta'lim tizimida ham dolzarb masalalarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlarining tahliliy ahamiyati va ularning bugungi ta'limga tatbiqi haqida to'liq ma'lumot beriladi.

Asosiy qism

Mazkur maqolada Ahmad Donishning pedagogik qarashlari tahlil qilinib, uning ta'lim tizimiga qo'shgan hissasi ko'rib chiqiladi. Muallifning fikrlari ilmiy va tahliliy nuqtayi nazardan o'rganilib, ularning bugungi kundagi dolzarbligi yoritiladi. Shuningdek, Donishning pedagogik merosi hamda uning zamonaviy ta'lim jarayonlariga ta'siri o'rganiladi. Ahmad Donish Markaziy Osiyo tarixida o'zining falsafiy, ilmiy va pedagogik qarashlari bilan muhim o'rin tutgan olimlardan biridir. Uning pedagogik qarashlari o'z davrining ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu qarashlar hozirgi zamon ta'limi uchun ham dolzarb ahamiyatga ega. Ahmad Donishning ilmiy merosi, ayniqsa, uning ta'limga oid fikrlari bugungi pedagogika nazariyasi va amaliyoti bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu maqolada Donishning pedagogik qarashlari tahlil qilinib, ularning ahamiyati va bugungi ta'lim tizimiga ta'siri yoritiladi.

Ahmad Donish o'z asarlarida ta'lim-tarbiyaning inson hayotidagi o'rini yuksak baholagan va ilm olishni jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida ko'rsatgan. U insonning ma'naviy kamoloti va axloqiy tarbiyasini ta'lim jarayoni bilan bog'liq holda ko'rib chiqadi. Donishning pedagogik qarashlari quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi: bilim va ma'rifatning ustuvorligi, tarbiyaning ahamiyati, tanqidiy tafakkur va erkin fikrlash, zamonaviy ta'lim bilan bog'liqlik.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Ahmad Donish ilm-fan va ma'rifatni insoniyat taraqqiyotining muhim omili sifatida ko'rsatadi. U yoshlarning faqat diniy bilimlar bilan cheklanib qolmasdan, dunyoviy fanlarni ham o'rganishi tarafdori bo'lgan. Donish o'z davrining mavjud ta'lim tizimini tanqid qilib, yangi pedagogik yondashuvlarni taklif qilgan.

Donish inson kamolotida tarbiyaning roliga katta e'tibor qaratgan. U inson axloqini shakllantirishda ta'lim muassasalarining rolini muhim deb bilgan va tarbiyaviy ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish zarurligini ta'kidlagan. Ahmad Donish o'z davrida tanqidiy tafakkurni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratgan. U yoshlarni mustaqil fikrlashga, har qanday masalani chuqur tahlil qilishga o'rgatish zarurligini ta'kidlagan. Bu jihatlar bugungi kunda ham ta'lim tizimining asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Ahmad Donishning pedagogik qarashlari hozirgi zamonaviy ta'lim tizimi bilan hamohangdir. Uning fikrlari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda qo'llanilishi mumkin.

Ahmad Donishning pedagogik qarashlari o'z davri uchun ilg'or g'oyalar bo'lib, bugungi ta'lim jarayonida ham ahamiyatini yo'qotmagan. U ilmiy tafakkurni rivojlantirish, axloqiy tarbiya va tanqidiy fikrlashni shakllantirish borasida qimmatli fikrlar bildirgan. Donishning ilmiy merosini chuqur o'rganish va uni zamonaviy ta'lim tizimida qo'llash pedagogika rivoji uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham uning pedagogik qarashlarini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish hozirgi zamon ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Ahmad Donishning pedagogik qarashlarining asosiy jihatlari. Ta'limning ahamiyati: Ahmad Donish ta'limni inson rivojlanishining asosiy omili deb bilgan. Uning fikricha, ta'limsizlik jamiyatning orqada qolishiga olib keladi. Ma'rifatparvarlik: Donish ma'rifatparvarlikni jamiyat taraqqiyotining asosiy yo'li deb hisoblagan. U ta'lim orqali insonlarni ongli va bilimdon qilishga intilgan. Amaliy bilim: U ta'limning nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy bilimlarni ham o'z ichiga olishi kerakligini ta'kidlagan. Bu esa o'quvchilarni hayotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Ahmad Donishning ta'lim tizimiga oid takliflari. Ta'limning demokratlashuvi: Donish ta'limning barcha tabaqalar uchun ochiq bo'lishini ta'kidlagan. Uning fikricha, ta'lim faqat boylar uchun emas, balki barcha uchun bo'lishi kerak. Ta'lim metodlarini takomillashtirish: U an'anaviy ta'lim metodlarini tanqid qilib, ularni zamonaviy talablarga moslashtirishni taklif qilgan. Bu esa o'quvchilarning bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. O'qituvchilarning rolini oshirish: Donish o'qituvchilarni jamiyatning eng muhim a'zolari deb bilgan. Uning fikricha, o'qituvchilar nafaqat bilim bera, balki tarbiyachi ham bo'lishlari kerak.

Ahmad Donishning pedagogik qarashlarining zamonaviy ahamiyati. Ta'limda innovatsiyalar: Donishning ta'lim metodlarini takomillashtirish haqidagi g'oyalari zamonaviy ta'limda innovatsiyalarni joriy etishda muhim rol o'ynaydi. Ta'limning demokratlashuvi: Uning ta'limni barcha uchun ochiq qilish haqidagi fikrlari bugungi kunda ham dolzarbdir, ayniqsa qashshoq va chekka hududlarda yashovchi bolalar uchun. Amaliy bilimning ahamiyati: Donishning amaliy bilimga qaratilgan qarashlari zamonaviy ta'limda malakali kadrlar tayyorlashda muhim yo'nalishlardan biridir.

Xulosa

Ahmad Donishning pedagogik qarashlari nafaqat o'z davri, balki zamonaviy ta'lim tizimida ham katta ahamiyatga ega. Uning ta'lim va tarbiyaga oid g'oyalari bugungi kunda ham dolzarb masalalarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Donishning ta'limni demokratlashtirish, ta'lim metodlarini takomillashtirish va amaliy bilimga e'tibor qaratish haqidagi fikrlari zamonaviy pedagogikada o'z aksini topmoqda. Uning merosini o'rganish va qadrlash orqali ta'lim tizimini yanada takomillashtirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akbarovna, I. S., & Lola, I. (2025). IJTIMOIIY PEDAGOGIK FAOLIYATDA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *ZAMONAVIIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G'OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR*, 7(75), 201-204.
2. Икромова, С. А., & Джумаева, Ф. Б. (2025). ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРУКТУРА В УЗБЕКИСТАНЕ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 256-262.
3. Ikromova, S. A. (2025). ART TERAPIYANING RUHIY KASALLIKLARNI DAVOLASHDAGI O'RNI VA SAMARADORLIGI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 154-157.
4. Akbarovna, I. S. (2024). STRESS, DEPRESSIYA VA BOSHQA RUHIY HOLATLARNING PSIXOLOGIYADAGI O'RNI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 7-13.
5. Akbarovna, I. S. (2023). GENERAL SIGNS OF A TEENAGER'S ORIENTATION TOWARD DESTRUCTIVE BEHAVIOR. *International scientific review*, (XCI), 19-20.
6. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИИ В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 26-31.
7. Ikromova, S. A. (2024). INTELLEKT VA IQBOL: KOGNITIV PSIXOLOGIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 99-104.
8. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВНЫЕ ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 20-25.
9. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ КРИЗИСЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 29-35.
10. Икромова, С. А. (2024). ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ И ПАМЯТЬ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 59-65.
11. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK SALOMATLIK VA UNING JAMIYATDAGI ROLI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 93-98.
12. Икромова, С. А. (2024). КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ И ТЕРАПИЯ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 8-14.
13. Икромова, С. А. (2024). ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПСИХОЛОГА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 63-68.

14. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ИХ РЕШЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 46-52.

15. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK YORDAMNING ASOSIY USULLARI: MASLAHATLASHUV VA TERAPIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 87-92.